

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Коношенка Сергія Володимировича на дисертацію
Данілової Лариси Володимирівни „Соціально-педагогічні умови
формування почуття милосердя в студентській молоді у процесі
благодійної діяльності”, поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка**

Актуальність виконаного Л.В. Даніловою дослідження зумовлена тим, що перед сучасною вітчизняною освітою поставлена мета формування духовно розвиненої й вільної особистості, яка здатна до самовизначення, самоактуалізації, самореалізації в прояві милосердя та наданні допомоги іншій людині.

Кандидатське дослідження Лариси Володимирівни Данілової, в якому порушуються серйозні проблеми формування почуття милосердя в студентській молоді у процесі благодійної діяльності, є одним з поки небагатьох робіт, де не лише ґрунтовно проаналізовано вказану проблему й запропоновано авторські ідеї щодо їх розв'язання, але й виокремлено та ґрунтовно висвітлено соціально-педагогічний аспект у роботі зі студентською молоддю, здійснено інструментально-технологічну розробку питання включення здобувачів вищої освіти до системної, і цілеспрямованої благодійницької діяльності. Тож актуальність та своєчасність дослідження, що захищається не викликає жодних сумнівів.

Наявність єдиної авторської позиції простежується в усьому змісті дослідження, упорядкованому за логічною структурою, що складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі послідовно розкрито актуальність і ступінь розробленості проблеми дослідження, її зв'язок із науковими програмами й темами; логічно визначено науковий апарат; викладено теоретико-методологічні засади дисертаційної роботи; висвітлено наукову новизну, практичне значення результатів наукового пошуку, подано відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження.

Аналіз змісту розділів праці дає підстави стверджувати, що у дисертації авторкою вирішено цілу низку завдань, зокрема: схарактеризовано теоретичні засади проблеми формування почуття милосердя в студентській молоді в процесі благодійної діяльності; уточнено сутність понять „милосердя”, „почуття милосердя особистості”, „моральне виховання студентської молоді”, „формування почуття милосердя в студентській молоді”, „благодійна діяльність”; розроблено критерії, показники та виявити рівні сформованості почуття милосердя в студентській молоді; обґрунтовано й упроваджено соціально-педагогічні

умови формування почуття милосердя в студентській молоді в процесі благодійної діяльності.

Відзначаючи суттєві для нас позиції репрезентованої роботи, відзначимо, що Л.В. Данілова на основі аналізу значної кількості джерел (246 найменувань) визначила милосердя особистості як інтегральне утворення, що характеризує високодуховну цілісну особистість, її гуманну спрямованість та дбайливе ставлення до соціально значущих явищ, усвідомлення та переживання нею моральних цінностей як потреб, які мотивують її поведінку.

У свою чергу, благодійну діяльність автор вважає тим механізмом, який сприяє формуванню та практичному відтворенню соціальної активності, готовності особистості до прояву милосердя як моральної і соціально-психологічної якості.

Крім того, Л.В. Даніловою обґрунтовано принципи (суспільної спрямованості; поєднання високої вимогливості з глибокою повагою до особистості студента; опори на особистий соціальний досвід студентів; інтеграції самодіяльності студентських колективів та активності особистості; узгодженості педагогічного виховного впливу та впливу зовнішнього соціального середовища); закономірності (органічний зв'язок морально-духовного формування з громадянською освітою студентів; пріоритет діяльності як головного чинника єдності свідомості та поведінки; залежність процесу формування почуття милосердя від уміння студентів на основі сформованих ціннісних поглядів, переконань і мотивів виявляти інтерес та потребу в участі у благодійній діяльності); функції (громадянська; аксіологічна; психологічна; комунікативна; пізнавальна); особливості процесу формування почуття милосердя в студентській молоді у процесі благодійної діяльності.

Не можна не погодитися з автором, що в системі вищої освіти недостатньо приділено уваги формуванню почуття милосердя в студентській молоді через організацію благодійної діяльності; викладачі та куратори не володіють сучасними методами і засобами формування почуття милосердя в студентів, унаслідок чого останні втрачають інтерес до справ соціального спрямування та здебільшого займаються лише оволодінням освітньо-кваліфікаційних програм з майбутньої професії.

Варто відзначити той факт, що автором визначено соціально-педагогічні умови успішного формування почуття милосердя в студентській молоді в процесі благодійної діяльності: збагачення змісту освітньої діяльності вищу морально-духовними цінностями, що є підставою формування в студентства моральних якостей, зокрема милосердя; залучення студентської молоді до різних видів благодійної діяльності в позааудиторній роботі закладів вищої освіти на підставі положень „Концепції виховання студентів”; використання соціального проектування як засобу формування почуття милосердя студентської молоді в благодійній діяльності.

Позитивно відзначимо те, що дослідниця під час експерименту ввела викладання елективних спеціальних курсів за вибором студентів 1 – 2 курсу: „Благодійництво як моральний феномен ХХІ століття”, „Волонтерський рух та благочинність у молодіжному середовищі”. Зміст цих спецкурсів забезпечував отримання знань, умінь і навичок, необхідних студентам для участі в благодійних акціях і волонтерських загонах. Зауважимо, що в межах вивчення спецкурсів використано різноманітні форми організації освітньої діяльності: лекції, семінарські та практичні заняття, тренінги, дискусії. Вивчення спецкурсу сприяло формуванню уявлень про: сутність благодійництва та волонтерства, їхню історію та сучасний стан у громадянському суспільстві; нормативно-правову базу, яка регулює основи благодійництва та волонтерства; досвід благодійних організацій та волонтерських груп, що діють в Україні.

Досить інноваційною, на нашу думку, є робота студентського клубу „Школа соціальності”, спрямовувана на поширення у молоді кола морально-етичних знань, формування морального ставлення до оточення, переведення моральних знань у соціальну практику, подолання внутрішніх суперечностей у ситуації морального вибору, набуття первинного досвіду благодійної діяльності у студентському середовищі.

Варто підкреслити й практичну значущість розробленого й впровадженого авторкою модуля „Я – гуманіст”, реалізація якого сприяла встановленню суб’єктно-суб’єктної взаємодії викладачів (кураторів) і студентів; інтеграції організованого виховного впливу з боку кураторів студентських груп та студентського самоврядування; налагодженню співпраці закладів вищої освіти з іншими інституційними партнерами.

Крім того, у дослідженні доведено, що процес підготовки студентів до прояву милосердя через благодійну діяльність має передбачати певну послідовність діагностичного, мотиваційного, формувального, рефлексивного етапів із перших днів перебування молоді людини в освітньому середовищі.

Позитивно відзначимо те, що на формувальному етапі експерименту цілеспрямована та системна участь студентської молоді в проектній благодійній діяльності відбувалася в межах складеного річного плану благодійних заходів. Студенти експериментальних груп були залучені до створення та реалізації проектів „Молодь зберігає пам’ять”, „Молодь примножує народні традиції та звичаї”, „Молодь дбає про навколишнє середовище”, „Молодь навчається милосердя”, що сприяли набуттю ними досвіду вчинення милосердних учинків та урізноманітненню благодійної діяльності.

У цілому, вважаємо, що дисертаційна робота є цілісним самостійним дослідженням, виконана на високому науково-теоретичному рівні і визначає авторку як серйозну, вдумливу, компетентну дослідницю. Зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Відзначаючи відповідність рукопису необхідним вимогам, схвально оцінюючи його змістове наповнення і методичний апарат, а також логічну структуру, вважаємо за потрібне висловити деякі дискусійні моменти та пропозиції:

1. У дисертації описана експериментальна робота зі студентською молоддю університетів, при цьому як у предметі дослідження звучить просто „студентська молодь”, що охоплює контингент і ЗВО I-II рівнів акредитації.

2. У п.1.1. розглядаються питання формування почуття милосердя в різних категорій дітей та молоді, що виходить за межі назви підрозділу, присвяченого студентській молоді.

3. На сторінці 56 дисертації автор указує, що теоретичним підґрунтям вивчення проблеми формування милосердя у студентської молоді слугують дослідження А. Донцова, С. Савченка, Н. Чернухи, В. Штифарук. Проте далі у тексті роботи не надано обґрунтування цього твердження.

4. У п. 1.2 автор наголошує, що студентська юність – період інтелектуальної та морально-духовної зрілості, для якого характерні такі особистісні якості, як упевненість, відчуття нового, рішучість, здатність до захоплення, оптимізм, самостійність, прямотинність, критичність, самокритичність, максималізм. Робота тільки виграла, коли б було обґрунтовано зв'язок цих якостей із проявами благодійності.

5. У п. 1.2 доцільно згідно Закону України „Про благодійництво та благодійні організації” конкретизувати види благодійницької діяльності й обґрунтувати шляхи залучення до них студентської молоді.

6. На с. 98 дослідження, характеризуючи рівні сформованості почуття милосердя у студентської молоді в процесі благодійної діяльності, автор охопив не усі заявлені у таблиці 1.1 показники мотиваційно-ціннісного, когнітивного та поведінкового критеріїв.

7. У п. 2.1 автор неодноразово акцентує увагу на студентах спеціальностей „Соціальна педагогіка” і „Соціальна робота”, тоді як у предметі дослідження немає відповідної конкретизації.

8. При обґрунтуванні другої умови „Залучення студентської молоді до різних видів благодійної діяльності в позааудиторній роботі закладів вищої освіти на підставі положень „Концепції виховання студентів” зроблено детальний аналіз волонтерської роботи, проте не зрозуміло зміст інших видів благодійницької діяльності.

9. У п. 2.3, здійснюючи опис формувального етапу експерименту, автор висвітлює специфіку діяльності Херсонського національного технічного університету, залишаючи поза увагою інші ЗВО, заявлені в експериментальній базі дослідження.

Висловлені зауваження і рекомендації не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, що є завершеним, самостійним дослідженням, не знижують її значної наукової і практичної цінності.

Є всі підстави стверджувати, що дисертаційна робота Данілової Лариси Володимирівни „Соціально-педагогічні умови формування почуття милосердя в студентської молоді у процесі благодійної діяльності” відповідає вимогам відповідно пп. 9, 11, 12, 13, 14 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
та соціальної роботи
ДВНЗ „Донбаський державний
педагогічний університет”

С. В. Коношенко

Підпис доктора педагогічних наук
Коношенка С.В. засвідчую

Начальник відділу кадрів

Є.С. Сілін